

ARTYKUŁY

[*Articles*]

KWESTIONARIUSZ SATYSFAKCJI SEKSUALNEJ

Mieczysław Plopa

Wydział Psychologii, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie
Faculty of Psychology, University of Finance and Management in Warsaw

THE SEXUAL SATISFACTION QUESTIONNAIRE

Summary. This article presents the new questionnaire for measuring the degree of sexual satisfaction achieved with a particular partner. This is a three-factor tool (closeness, petting, sex) consisting of 10 items fully satisfy the standardization requirements. In this article we presents also standard ten score (sten) for groups of married women and men as well as groups of women and men in partner relationships.

Key words: sexual satisfaction, psychometric measurement, marriage, cohabitation

Wprowadzenie

Satysfakcja seksualna stanowi istotny składnik seksualności człowieka, który jest uważany za główny komponent ogólnej jakości życia, poczucia stanu zdrowia zarówno fizycznego, jak i psychicznego, jakości więzi z partnerem (Dundon, Rellini, 2010; Scott i in., 2012). Przyjemne i satysfakcjonujące życie seksualne ma pozytywny wpływ na zaangażowanie w związek, wzmacniając go w różnych wymiarach. Wielu badaczy zwraca uwagę na fakt, że pożycie seksualne jest nie tylko procesem biologicznym, intrapsychnicznym, interpersonalnym, ale także związanym z kulturowym kontekstem. Niemniej można zauważyć, że najczęściej są opisywane aspekty fizjologiczne relacji seksualnej, w nieco mniejszym stopniu aspekty psychologiczne, w najmniejszym zaś kulturowe (Schwartz, Young, 2009; Neto, 2011; Shahvari i in., 2015). Interesującym przykładem wieloczynnikowego podejścia do problematyki SS jest model ekologiczny zaproponowany przez A.W. Henderson i współpracowników (2009), którzy badali efekt zmiennych, odpowiadających poziomowi mikrosys-

Adres do korespondencji: Mieczysław Plopa, e-mail, plopa@vizja.pl

temu (indywidualne cechy, jak płeć, wiek, osobowość, stan zdrowia fizycznego i psychicznego), mezosystemu (zmienne relacyjne, funkcjonowanie seksualne, poziom intymności, otwartości, jakość komunikacji), exosystemu (relacje rodzinne, rodzicielstwo, wsparcie społeczne, status społeczny) oraz makrosystemu (czynniki instytucjonalne i społeczne, np. ideologiczne, religijne, polityczne).

Można zauważyć, że intensywny rozwój metodologii badawczej w naukach biologicznych, a także metod obrazowania czynności mózgu otworzył możliwość konstruowania modeli neurobiologicznych i biochemicznych opisujących procesy sterujące seksualnością człowieka. Typowe modele biologiczne, zmierzające do wyjaśnienia roli genów w fizjologii i patologii reakcji seksualnych ludzi, coraz częściej przybierają formę modeli biologiczno-psychicznych, próbujących integrować uzyskiwaną wiedzę na poziomie neuronauki i nauk społecznych. Wydaje się, że jest to szczególnie obiecująca perspektywa badań nad seksualnością człowieka (por. Rostowski, Rostowska, 2014). Pomimo znaczenia satysfakcji seksualnej w życiu dwojga dorosłych partnerów i wielości zmiennych z nią związanych niewiele jest bardziej ogólnych teoretycznych modeli mogących być podstawą do badania tego fenomenu ludzkiego życia.

Definiowanie satysfakcji seksualnej

Satysfakcja seksualna, pomimo intuicyjnej oczywistości, okazuje się jednak pojęciem niełatwym do zdefiniowania. Najogólniej zadowolenie z życia seksualnego jest określane jako „stopień, w jaki osoba jest szczęśliwa z seksualnych aspektów swojego intymnego związku” (Sprecher, Cate, 2004). Należy podkreślić, że w literaturze przedmiotu istnieje zgodność autorów co do tego, że satysfakcja seksualna nie może być utożsamiana jedynie z przyjemnością związaną z osiągnięciem orgazmu, ponieważ byłoby to ujęcie zbyt wąskie i redukcjonistyczne. Lawrence i Byers (1992) definiują zadowolenie z życia seksualnego jako dokonywaną przez jednostkę subiektywną ocenę pozytywnych i negatywnych aspektów relacji seksualnej oraz reakcji afektywnych wynikających z tej oceny. Podobnie ujmują ten obszar życia dwojga partnerów Zihel i Masten (2010), utożsamiając satysfakcję seksualną ze stanem emocjonalnym, który pojawia się podczas zaspokajania indywidualnych pragnień w obszarze życia seksualnego. Satysfakcja seksualna najczęściej jest definiowana jako wielowymiarowe doświadczenie z udziałem myśli, uczuć, osobistych postaw i przekonań, a także czynników społeczno-kulturowych w połączeniu z czynnikami biologicznymi. Poczucie zadowolenia z własnego życia seksualnego związane jest zarówno z wcześniejszymi doświadczeniami seksualnymi, jak też aktualnymi oraz przyszłymi oczekiwaniami związanymi z relacjami w bliskim związku (Davis i in., 2006). *Zatem zasadne wydaje się takie rozumienie pojęcia „satysfakcja seksualna”, które w podobnym stopniu uwzględnia zarówno aspekt seksualny (biologiczny), jak i emocjonalny (poczucie bliskości).* Satysfakcja seksualna związana jest przecież z wieloma zmiennymi wpływającymi na subiektywną percepcję jakości związku

oraz na perspektywę jego trwania. Nie należy oczywiście bagatelizować wpływu czynników biologicznych (zdolności do przeżywania pragnień seksualnych wraz z dążeniem do współżycia), ale też nie należy ich przeceniać, co wielokrotnie w badaniach czyniono (Beisert, 2010; Stephenson, Meston, 2011).

Przegląd literatury od 1957 do 2014 roku dotyczącej problematyki zadowolenia z seksualnej relacji i jej pomiaru wskazuje, że badacze stosowali różnorodne miary SS. Do nich można zaliczyć bezpośrednie pytania (w formie samooceny ogólnej SS) oraz kwestionariusze. Jak zauważają badacze tej problematyki, satysfakcja seksualna jest oceniana na podstawie wielu różnych narzędzi, z których tylko nieliczne oparte są na satysfakcjonującej teoretycznej konceptualizacji. Pomiar dotyczył oceny ogólnych funkcji seksualnych, funkcji specyficznych, pragnień, poziomu pobudzenia, jakości doświadczanych emocji, wydajności. Tylko około dziesięciu z nich prezentowały satysfakcjonujące pomiary rzetelności i trafności (Arrington, Cofrances, Wu, 2004; Del Mar Sánchez-Fuentes, Santos-Iglesias, Sierra, 2014).

Z prac polskich autorów na szczególną uwagę, jak się wydaje, zasługują opracowania A. Nomejko i G. Dolińskiej-Zygmunt (2014) oraz K. Janowskiego i A. Czyżkowskiej (2013). Nomejko i Dolińska-Zygmunt podjęły się konstrukcji narzędzia będącego próbą łączenia SS z holistycznie rozumianym zdrowiem (fizycznym, emocjonalnym, psychicznym, społecznym). Wiąże się ono z oceną własnej seksualności (atrakcyjności i aktywności seksualnej), nie odnosi się natomiast do oceny relacji seksualnej z konkretnym partnerem. Z kolei Janowski i Czyżkowska dokonali polskiej adaptacji kwestionariusza opracowanego przez Meston i Trapnell (2005), służącego do pomiaru satysfakcji seksualnej tylko kobiet w obszarze *spełnienia* (ocena zadowolenia z całości funkcjonowania seksualnego), *komunikacji* (porozumiewanie się partnerów w sprawach związanych z seksem i ujawnianiem głębokich uczuć czy emocji) oraz *dopasowania* (podobieństwo między partnerami w zakresie przekonań, potrzeb, związanych z seksualnością). Prezentowane w tym artykule narzędzie zwiększa zatem możliwości badania poczucia odczuwanej satysfakcji seksualnej przez każdego z partnerów bliskiego związku (małżeńskiego oraz partnerskiego).

Konstrukcja i psychometryczna charakterystyka KSS

Na podstawie przeglądu literatury założono, że pojęcie „satysfakcja seksualna” dotyczy zarówno aspektu biologicznego, jak i emocjonalnego. Zakłada się, że rozumie się przez nie subiektywne odczucie związane z życiem seksualnym w kontekście jakości i wartości relacji z bliskim partnerem. Własności psychometryczne KSS testowano zgodnie z procedurami zaproponowanymi przez E. Hornowską (2001). Wyróżnić można tu następujące etapy: a) badanie pilotażowe, b) badanie własności psychometrycznych finalnej wersji kwestionariusza. Został wygenerowany zestaw 30 stwierdzeń odpowiadających przyjętemu rozumieniu satysfakcji seksualnej. Zostały one określone zarówno dedukcyjnie (tj. z istniejącej literatury), jak i indukcyjnie (na podstawie danych empirycznych). Były one następnie analizowane na semina-

rium magisterskim liczącym 15 studentów V roku psychologii (specjalizacja seksuologia i psychoterapia). Przekazano je również do oceny trzem psychologom praktykom specjalizującym się w omawianej tematyce. Niejasne lub powtarzające się stwierdzenia zostały usunięte lub odpowiednio zmodyfikowane. Do wersji pilotażowej zakwalifikowano 20 stwierdzeń, które zostały ułożone w formie kwestionariusza. W badaniu pilotażowym testowano rozkład wyników oraz moc dyskryminacyjną pozycji testowych. W odniesieniu do skali KSS zastosowano strategię oszacowania korelacyjnego wskaźnika mocy dyskryminacyjnej rozumianego jako współczynnik korelacji liniowej między ocenami danej pozycji testowej oraz sumą wszystkich pozostałych pozycji testowych KSS włączonych do badania.

W badaniu pilotażowym udział wzięło 318 uczestników w tym 157 (49,4% liczebności próby) mężczyzn oraz 161 (50,6% liczebności próby) kobiet w wieku od 21 do 54 lat ($M = 25,9$; $SD = 9,8$). Badani pozostawali w aktualnie opisywanym związku od 3 do 108 miesięcy ($M = 40,6$; $SD = 23,9$). Pytania o mniejszej mocy dyskryminacyjnej niż 4,0 zostały pominięte i usunięte z kwestionariusza. Do ostatecznej wersji kwestionariusza włączonych zostało dziesięć stwierdzeń, które podlegają ocenie na sześciostopniowej skali typu Likerta, na której zero oznacza „nie występuje dana aktywność”, a pięć – „maksymalną satysfakcję” z jej odczuwania. W związku z powyższym łączna liczba punktów z KSS waha się od 0 do 50.

W badaniu właściwym testowano własności psychometryczne kwestionariusza, w tym przede wszystkim trafność i rzetelność pomiaru. W odniesieniu do konstrukcji KSS zastosowano podejście w modelu GTT (ang. *generalized test theory*) poprzez testowanie struktury czynnikowej pomiaru KSS w modelu eksploracyjnej analizy czynnikowej oraz jej konfirmację w procedurze walidacji krzyżowej.

W badaniu właściwym udział wzięło 3488 osób w wieku od 18 do 64 lat ($M = 31,7$; $SD = 13,8$) będących w związku romantycznym od 3 do 163 miesięcy ($M = 46,8$; $SD = 26,7$). Badane osoby w czasie badania pozostawały w związkach romantycznych tak małżeństwach ($N = 1802$; 51,86% ogółu liczebności próby), jak i narzeczonych/kohabitacyjnych ($N = 1686$; 48,34% liczebności badanej próby). Badana próba jest również bardzo zrównoważona pod względem proporcji płci, gdzie liczba kobiet ($N = 1783$; 51,12% liczebności próby) jest bardzo zbliżona do liczby mężczyzn ($N = 1705$; 48,88% liczebności próby). Przeprowadzony test χ^2 niezależności dla hipotezy roboczej, że brak jest różnic między kobietami i mężczyznami co do odsetka małżonków i narzeczonych, ujawnił, że różnice te są nikłe i statystycznie nieistotne ($\chi^2(1) = 1,383$; $p = ,240$; $\phi = ,02$). Należy podkreślić, że w prezentowanym badaniu nie badano diad romantycznych, ale wyłącznie osoby w sensie jednostki. To wyklucza konieczność stosowania złożonych analiz hierarchicznych uwzględniających występujące współzależności ocen satysfakcji seksualnej w badanej diadzie i ich wpływ na ocenę udzieloną przez poszczególne jednostki.

W dalszych analizach badana próba została podzielona na podgrupę zwaną dalej „treningową” ($N = 2303$; 66,03% liczebności próby) oraz podgrupę zwaną dalej „walidacyjną” ($N = 1185$; 33,97% liczebności próby), które wyodrębniono poprzez

losowe przypisanie uczestników badania. Rozkład proporcji płci i stanu cywilnego w obu porównywanych podgrupach przedstawia tabela 1. Wyniki tych analiz ujawniają, że w obu porównywanych podgrupach związek między płcią i typem związku romantycznego jest statystycznie nieistotny i podobny co do wielkości efektu. Podobnie przeprowadzono również porównanie średnich ocen udzielonych przez uczestników badania przypisanych do obu porównywanych podgrup w odniesieniu do poszczególnych pozycji KSS (tabela 2). Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują, że porównywane grupy nie różnią się również co do średniej oceny poszczególnych aspektów satysfakcji seksualnej, gdzie wszystkie porównania okazały się statystycznie nieistotne. Potwierdza to losowy charakter przypisania uczestników badania do wyróżnionych podgrup, a same podgrupy można uznać za równoległe.

Tabela 1. Płeć i status romantycznego związku w porównywanych grupach (treningowej i walidacyjnej)

Status związku romantycznego	Grupa treningowa (N = 2303)		Grupa walidacyjna (N = 1185)		Cała grupa (N = 3488)	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
Związek małżeński	598 25,97%	596 25,88%	341 28,78%	267 22,53%	939 26,92%	863 24,74%
Związek partnerski	552 23,97%	557 24,19%	292 24,64%	285 24,05%	844 24,20%	842 24,14%
Razem	1150 49,93%	1153 50,07%	633 53,42%	552 46,58%	1783 51,12%	1705 48,88%
Test niezależności płci i typu związku romantycznego	$\chi^2(1) = 1,011$; $p = ,515$; $\phi = ,013$		$\chi^2(1) = 2,345$; $p = ,165$; $\phi = ,032$		$\chi^2(1) = 1,383$; $p = ,240$; $\phi = ,020$	

Tabela 2. Test *t* dla różnic średnich wszystkich itemów KSS w porównywanych grupach

Itemy KSS	Grupa treningowa (N = 2303)		Grupa walidacyjna (N = 1185)		Test <i>t</i>		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i> (3486)	<i>p</i>	<i>d</i>
1	3,55	1,24	3,5	1,25	,994	,320	,03
2	3,49	1,2	3,45	1,2	,901	,368	,03
3	3,43	1,2	3,37	1,21	1,363	,173	,05
4	3,23	1,28	3,28	1,21	-,920	,357	-,03
5	3,58	1,24	3,59	1,24	-,198	,843	-,01

cd. tabeli 2

6	3,44	1,21	3,41	1,2	,860	,390	,03
7	3,12	1,38	3,14	1,38	-,471	,638	-,02
8	3,41	1,22	3,45	1,19	-,992	,321	-,03
9	3,68	1,3	3,67	1,3	,169	,866	,01
10	3,69	1,32	3,66	1,36	,659	,510	,02

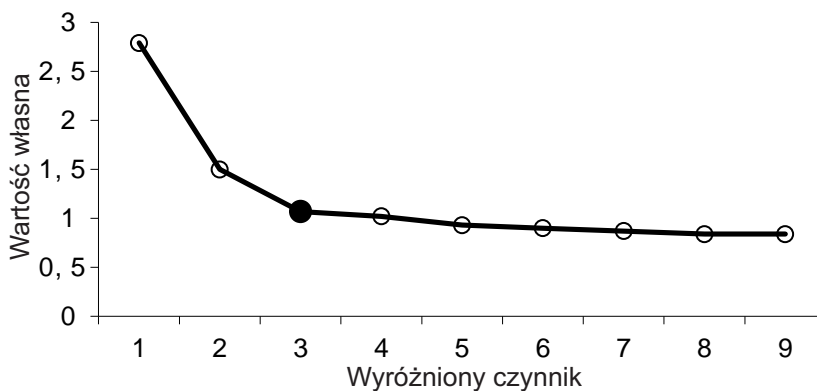
Trafność czynnikowa skali KSS

Dla oszacowania trafności czynnikowej skali KSS na podstawie danych zebranych w próbie treningowej (testowej) przeprowadzono eksploracyjną analizę czynnikową składowych głównych metodą uogólnionych najmniejszych kwadratów (ang. *principal components analysis using generalized least squares estimation*) z rotacją OBLIMIN wyodrębnionych czynników. Celem tej analizy było oszacowanie liczby czynników trafnie opisujących badany fenomen oraz ich strukturę. Oszacowane zostały więc globalne wskaźniki dopasowania testowanego modelu do danych, w tym χ^2 oraz CFI dobroci dopasowania, TLI (Tucker-Levis Index) rzetelności struktury czynnikowej, a także RMSEA i SRMR wskaźniki niedopasowania modelu do danych. Podsumowanie wyników przeprowadzonych analiz przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Statystyka Fit według liczby czynników szacowanych w grupie treningowej ($N = 2303$)

Liczba czynników	VSS	χ^2	df	p	CFI	TLI	RMSEA	SRMR	BIC	Variance explained
1	,93	1400,0	35	<,001	,632	,93	,131	,052	1134	,583
2	,50	600,0	26	<,001	,726	,95	,098	,032	398	,698
3	,40	260,0	18	<,001	,793	,95	,077	,021	122	,736
4	,31	26,0	11	,006	,798	,96	,025	,006	-59	,741
5	,34	7,8	5	,170	,801	,96	,016	,003	-31	,742

Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują, że najbardziej efektywnym modelem jest ten wyróżniający trójczynnikową strukturę pomiaru. Model ten charakteryzuje się najbardziej rozsądnym kompromisem między liczbą wyróżnionych czynników a globalnym dopasowaniem modelu do danych, na co wskazuje wysoka wartość współczynnika rzetelności struktury TLI > ,90 oraz satysfakcjonująco wysoka wartość współczynnika CFI = ,793 (zbliżona do zalecanej ,80). Jednocześnie wielkość wariancji wyjaśnianej w modelu trójczynnikowym znajduje się w punkcie przecięcia linii osypiska (rycina 1).

Rycina 1. Diagram osypiska dla czynników w KSS

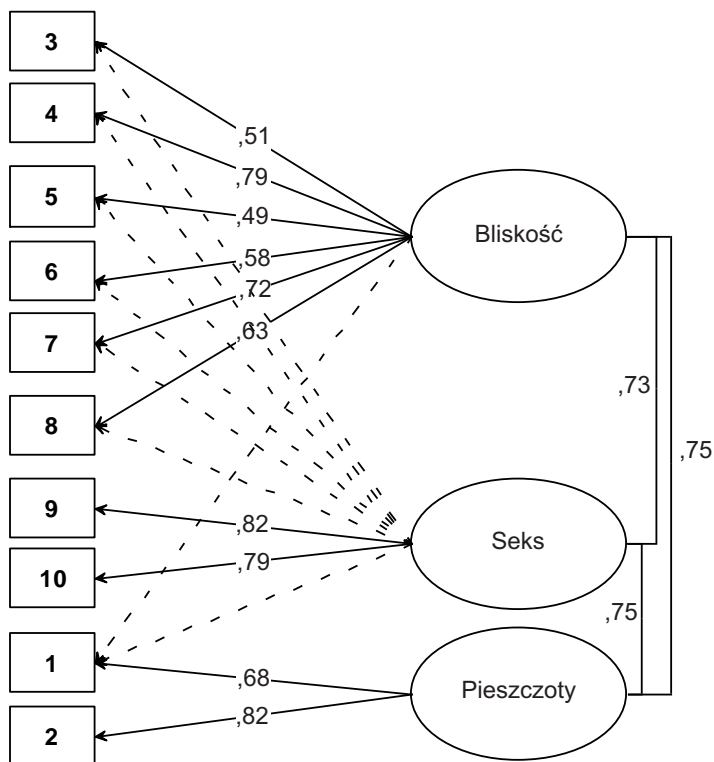
Szczegółowa inspekcja ładunków czynnikowych dla modelu trójczynnikowego oszacowanego w analizie składowych głównych zaprezentowana jest w tabeli 4.

Tabela 4. Nasylenie pozycją (item loadings) dla rozwiązania jedno-, dwu- i trójczynnikowego

Itemy	Jeden czynnik			Dwa czynniki		Trzy czynniki	
	I	I	II	I	II	III	
1. Pieszczenie przez partnerkę twoich intymnych części ciała	,79	,40	,44	,11	,18	,60	
2. Pieszczenie przez ciebie ręką intymnych części ciała partnerki	,78	,48	,34	<,10	<,10	,82	
3. Odczuwanie zapachu twojej partnerki	,70	<,10	,67	,51	,25	<,10	
4. Intymne rozmowy z partnerką	,65	,87	-,20	,79	-,20	,10	
5. Przytulanie twojej partnerki	,74	,54	,25	,49	,25	<,10	
6. Uwzględnianie we współżyciu seksualnym życzeń partnerki	,76	,64	,15	,58	,15	<,10	
7. Tańczenie z partnerką	,46	,61	-,15	,72	-,20	<,10	
8. Uwzględnianie technik współżycia proponowanych przez partnerkę	,79	,65	,18	,63	,20	<,10	
9. Stosunek seksualny z partnerką	,83	<,10	,92	<,10	,92	<,10	
10. Doświadczenie orgazmu podczas stosunku seksualnego z partnerką	,80	<,10	,83	<,10	,79	<,10	
Wyjaśniana wariancja	58,3%	50,7%	19,0%	36,8%	26,5%	10,3%	

Ładunki czynnikowe dla pierwszego czynnika w rozwiązaniu trójczynnikowym wskazują, że jest on najsilniej związany z pozycjami 4, 7, 8, 6, 3 i 5. Jest więc on nasycony treścią relacji

intymności, bliskości o charakterze romantycznym, stąd czynnik ten w dalszej części nazywany będzie „Bliskość”. Drugi wyróżniony czynnik związany jest z pozycjami 9 i 10 oraz nasycony jest oceną stosunku seksualnego i satysfakcji z orgazmu. W dalszej części będzie on nazywany „Seks”. Trzeci wyróżniony czynnik związany jest najsilniej z pozycjami 1 i 2 oraz nasycony jest treściami związanymi z oceną satysfakcji z kontaktów fizycznych poza stosunkiem seksualnym. W dalszej części będzie on nazywany „Pieszczoty”.

Rycina 2. Czynnikowa struktura w trójczynnikiem rozwiązaniu skali KSS

W celu potwierdzenia własności psychometrycznych trójczynnikiem modelu opisu fenomenu mierzonego przez KSS na podstawie danych zebranych w próbie walidacyjnej przeprowadzono confirmacyjną analizę czynnikową (ang. *confirmatory factor analysis*) z estymacją metodą uogólnionych najmniejszych kwadratów (ang. *generalized least squares*). W testowanym modelu założono istnienie trójczynnikiem struktury pomiaru wyniku w skali KSS, jak to zostało przedstawione na rycinie 2 z tą jedynie różnicą, że pozycje KSS zostały jednoznacznie powiązane z pojedynczym czynnikiem z pominięciem nieistotnych ładunków czynnikowych. Ponadto w procedurze formułowania restrykcji dla testowanego modelu poddano weryfikacji

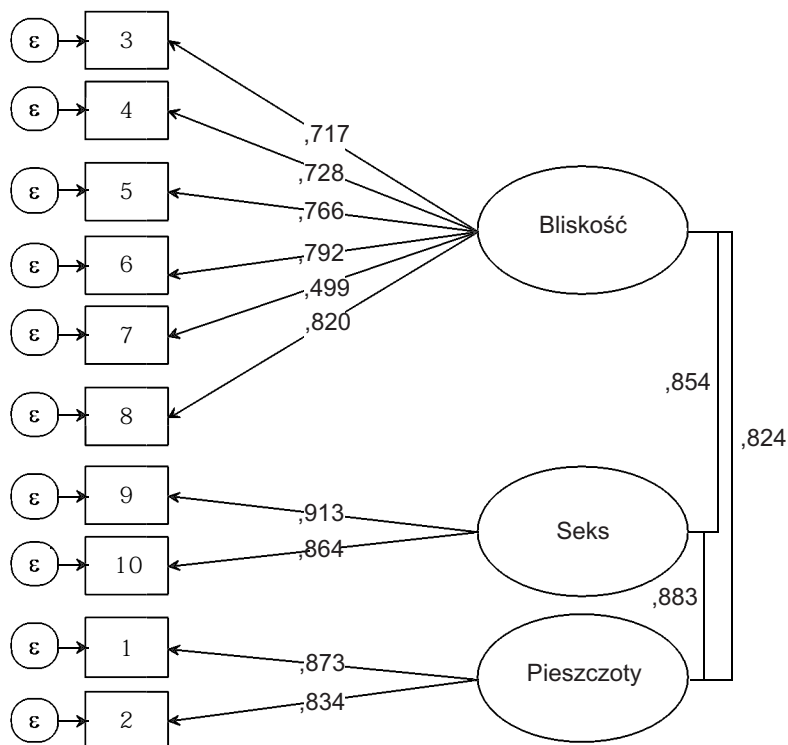
istotność trzech roboczych hipotez dotyczących struktury wyniku pomiarowego KSS i równoważności skali dla obu płci oraz osób o odmiennym statusie związku romantycznego.

Wyniki analizy trafności struktury modelu pomiarowego wskazują (por. tabela 5), że spośród trzech modeli zakładających kolejno istnienie trzech niezależnych czynników (odpowiednik rotacji VARIMAX w analizie eksploracyjnej), istnienie jednego głębokiego czynnika reprezentowanego przez trzy czynniki główne oraz istnienie trzech głównych czynników wzajemnie dowolnie skorelowanych (odpowiednik modelu z rotacją OBLIMIN w analizie eksploracyjnej) model najbardziej złożony (ostatni) okazał się najlepiej dopasowany do danych. Jego dopasowanie jest istotnie lepsze niż dopasowanie pozostałych modeli. Jednocześnie model ten jest jedynym zadowalająco spełniającym wszystkie kryteria dopasowania do danych (RMSEA < ,10; CFI \approx ,80 oraz TLI > ,70 i SRMR < ,05). Zatem analiza konfirmacyjna przeprowadzona na danych zebranych w próbie walidacyjnej potwierdza przyjęte w wyniku przeprowadzonej na danych zebranych w próbie treningowej analizy eksploracyjnej założenie, że badany przez KSS fenomen jest mierzony poprzez trójczynnikową strukturę wzajemnie istotnie skorelowanych czynników.

Tabela 5. Model dopasowania dla trzech testowanych struktur KSS

	χ^2	df	p	RMSEA	LO90	HI90	CFI	TLI	SRMR
Trzy nieskorelowane czynniki (analogicznie do VARIMAX)	638,541	35	< ,001	,121	,113	,129	,353	,169	,516
Trzy czynniki reprezentujące jeden ogólny pomiar	347,036	34	< ,001	,090	,081	,089	,664	,541	,211
Trzy współzależne czynniki (analogicznie do OBLIMIN)	226,049	32	< ,001	,072	,063	,081	,792	,708	,038

Szczegółowa analiza ładunków czynnikowych dla poszczególnych pozycji testowych w skali KSS w oszacowanym trójczynnikowym modelu pomiaru dla skali KSS (tabela 6) wskazuje, że wszystkie zależności między wynikami czynnikowymi a ocenami poszczególnych pozycji skali KSS są zadowalające ($\lambda > ,50$). Potwierdza to wysoką moc dyskryminacyjną wszystkich pozycji skali KSS i zadowalającą trafność czynnikową oszacowanego modelu pomiarowego. Przeprowadzona analiza macierzy MOMA potwierdza zadowalającą trafność trójczynnikowego rozwiązania w modelu pomiarowym (por. tabela 7).

Rycina 3. Model pomiaru KSS

Uwaga: Liczby na diagramie reprezentują standaryzowane współczynniki ścieżki.

Tabela 6. Ładunki czynnikowe pozycji testowych w szacowanym trójczynnikowym modelu KSS

Ścieżka	Niestandaryzowane współczynniki		Standaryzowane współczynniki	
	<i>B</i>	<i>SE</i>		
Bliskość				
→	3	,834	,032	,717
→	4	,854	,032	,728
→	5	,942	,031	,766
→	6	,936	,030	,792
→	7	,672	,039	,499
→	8	,954	,030	,820
Seks				
→	9	1,167	,030	,913
→	10	1,156	,033	,864

cd. tabeli 6

Pieszczoty				
—>	1	1,083	,031	,873
—>	2	,978	,030	,834
Bliskość				
<—>	Seks	,883	,012	,883
<—>	Pieszczoty	,854	,014	,854
Seks				
<—>	Pieszczoty	,824	,016	,824

Wskaźniki średniej wyjaśnionej wariancji (AVE) wskazują, że ukryte czynniki pozwalają na wyjaśnienie większej części wariancji pozycji testowych (powyżej 50%). Jednocześnie pomiar KSS charakteryzuje się znaczną wewnętrzną spójnością, gdzie średnia współdzielona wariancja (ASV) dla wyróżnionych czynników stanowi około 70-75% ogólnej wariancji pozycji testowych. Oznacza to, że w praktyce interpretacja wyników pojedynczych skal pomiarowych wyróżnionych w KSS będzie obciążona znacznym błędem i raczej należy interpretować wyniki uzyskane w diagnozie przy użyciu KSS jako analizę profilu trzech wymiarów satysfakcji.

Tabela 7. Rzetelność i walidacyjne statystyki trójczynnikowej struktury KSS

Czynnik	Rzetelność		Współdzielona wariancja			Interkorelacje		
	C.R.	S.E.M.	AVE	ASV	MSV	Bliskość	Seks	Pieszczoty
Bliskość	,720	,694	,530	,755	,780	1		
Seks	,888	,459	,790	,729	,780	,883	1	
Pieszczoty	,854	,521	,729	,704	,729	,854	,824	1

Poza oszacowaniem trafności czynnikowej skali KSS przeprowadzono również wiele analiz wielogrupowych CFA dla weryfikacji równoważności skali KSS dla osób badanych obu płci oraz obu typów statusu związku romantycznego.

Tabela 8. Indeksy dopasowania (fit indices) dla testu równoważności KSS z uwzględnieniem zmiennej płci i statusu związku romantycznego

Założenie	χ^2	df	p	RMSEA	LO90	HI90	CFI	TLI	SRMR
Równoważność dla obu płci									
Test jest równoważny	293,593	74	<,001	,071	,062	,079	,766	,715	,068
Test nie jest równoważny	276,751	64	<,001	,075	,066	,084	,773	,681	,039

cd. tabeli 8

Równoważność dla obu statusów związku romantycznego									
Test jest równoważny	316,627	74	<,001	,074	,066	,083	,732	,674	,108
Test nie jest równoważny	270,504	64	<,001	,074	,065	,083	,772	,679	,041

Wyniki przeprowadzonej analizy wskazują, że w odniesieniu do płci skala KSS jest równoważna. Model zakładający równoważność pomiaru dla obu płci jest nieznacznym i nieistotnie gorzej dopasowany do danych niż model zakładający brak równoważności pomiaru ($\chi^2(10) = 16,842$; $p = ,078$). Można zatem uznać, że pomiar satysfakcji jest równie trafny i adekwatny dla osób badanych obu płci.

Skala KSS jednakże nie jest równoważna dla par małżeńskich i par w związku nieformalnym. Wyniki porównania dobroci dopasowania do danych modelu zakładającego równoważność pomiaru skalą KSS w próbie małżonków i par nieformalnych ujawniła istotną statystycznie i umiarkowaną co do wielkości efektu różnicę w porównaniu z modelem zakładającym odmienną wagę czynników w obu porównywanych grupach ($\chi^2(10) = 46,123$; $p < ,001$) (por. tabela 8). Szczegółowa analiza wskaźników rzetelności i wyodrębnionej wariancji wskazuje, że czynnikiem szczególnie różnicującym obie porównywane grupy osób o odmiennym statusie związku romantycznego jest wymiar bliskości (por. tabele 9 i 10). Wyniki analizy MOMA wskazują, że w grupie osób pozostających w związku nieformalnym ten wymiar satysfakcji charakteryzuje się nieco niższą od pożądanej rzetelnością (spójnością wewnętrzną) pomiaru, a jednocześnie wariancja wyodrębniona przez ten czynnik jest nieco niższa od średniej wariancji wyjaśnianej przez związek z pozostałymi wymiarami KSS. Wyniki sugerują, że w populacji osób pozostających w związkach nieformalnych i narzeczeńskich pomiar satysfakcji może mieć bardziej ogólny charakter i wynik globalny skali KSS w tej grupie może być bardziej adekwatną miarą niż pomiar poszczególnych aspektów satysfakcji. Jednakże ten efekt wydaje się występować wyłącznie w tej grupie osób, stąd też w dalszych analizach jako wynik pomiaru skalą KSS pozostaną trzy czynniki wyróżnione i opisane w poprzednich analizach.

Tabela 9. Rzetelność i statystyki walidacyjne dla trójczynnikowego rozwiązania dla dwóch grup (małżeństwa, związki partnerskie)

Czynniki	Rzetelność		Wyjaśniona wariancja			Interkorelacje		
	C.R.	S.E.M.	AVE	ASV	MSV	Bliskość	Seks	Pieszczoty
Związki partnerskie								
Bliskość	,680	,733	,469	,607	,642	1		
Seks	,822	,569	,677	,547	,642	,801	1	
Pieszczoty	,840	,543	,708	,513	,573	,757	,673	1

cd. tabeli 9

		Związki małżeńskie						
Bliskość	,741	,672	,561	,833	,841	1		
Seks	,911	,414	,830	,834	,841	,917	1	
Pieszczoty	,850	,528	,722	,826	,828	,908	,910	1

Tabela 10. Współczynniki ścieżki dla uczestników (małżonkowie i kohabitanci) grupy walidacyjnej uzyskane w modelu asymetrycznym w pomiarze równoważności dla statusu relacji romantycznej KSS

Ścieżka	Związek partnerski				Związek małżeński			
	Niestandaryzowany		Standaryzowany		Niestandaryzowany		Standaryzowany	
	B	SE	B	SE	B	SE	B	SE
Bliskość								
<—	3	,741	,047	,660	,866	,043	,755	
<—	4	,799	,045	,703	,839	,044	,730	
<—	5	,759	,042	,701	1,009	,045	,798	
<—	6	,784	,041	,739	,957	,042	,807	
<—	7	,762	,061	,521	,623	,050	,506	
<—	8	,829	,043	,755	,976	,040	,848	
Seks								
<—	9	,928	,042	,852	1,235	,043	,932	
<—	10	,890	,045	,792	1,239	,046	,889	
Pieszczoty								
<—	1	1,011	,043	,879	1,074	,043	,859	
<—	2	,887	,044	,801	,984	,041	,840	
Bliskość								
<—>	Seks	,801	,027	,801	,917	,013	,917	
<—>	Pieszczoty	,757	,028	,757	,908	,016	,908	
Seks								
<—>	Pieszczoty	,673	,035	,673	,910	,016	,910	

Podsumowując wyniki przeprowadzonej analizy trafności czynnikowej, można powiedzieć, że dla opisu satysfakcji mierzonej skalą KSS najbardziej trafny okazał się model trójczynnikiowy, gdzie między wyróżnionymi aspektami satysfakcji istnieje znaczące skorelowanie. Trzy wyróżnione wymiary satysfakcji opisują bliskość

w związku romantycznym, satysfakcję z pożycia seksualnego oraz satysfakcję ze wzajemnych kontaktów fizycznych poza seksem. Przeprowadzone testy walidacji krzyżowej ujawniły, że tak opisana struktura czynnikowa KSS jest stabilna i charakterystyczna dla przedstawicieli obu płci oraz osób pozostających w stanie małżeńskim. Jedynie w odniesieniu do osób będących w związku partnerskim struktura trójczynnikowa istotnie „zlewa się” w jeden globalny czynnik. Stąd też w stosunku do tej grupy badanej stosowanie globalnej miary satysfakcji może znajdować uzasadnienie, jednakże w ogólnym sensie zasadne wydaje się raczej stosowanie trzech miar dla wyróżnionych aspektów satysfakcji i interpretowanie uzyskanych wyników w kategorii diagnozy profilowej.

Trafność różnicowa KSS

Trafność różnicowa została oszacowana poprzez badanie związku między wynikami KSS a obiektywnymi miarami wieku osób badanych, płci, statusu związku romantycznego, cech podmiotowych partnerów, poczucia satysfakcji ze związku (jakość i komunikacja).

Płeć

Wyniki badań nie są jednoznaczne, jeśli chodzi o płeć. Niektóre z nich wskazują, że kobiety generalnie deklarują większą SS niż mężczyźni (Rehman, Rellini, Fallis, 2011), podczas gdy inne sugerują odmienne konkluzje. Niemniej znacząca liczba badań sprzyja pogładowi o braku różnic międzypłciowych (McClelland, 2011). Wyniki uwzględniające płeć badanych mogą być pozornie ze sobą sprzeczne (Petersen, Hyde, 2010; Rehman, Rellini, Fallis, 2011). Możliwym wyjaśnieniem różnic między mężczyznami a kobietami ujawniającymi się w niektórych badaniach może być stosowanie przez badaczy różnych narzędzi opartych na self-raportach. Mężczyźni zwracają większą uwagę na fizyczne doznania w sytuacji seksualnej (efekt męskiej nagrody), natomiast kobiety na relacyjne aspekty (bliskość, intymność, otwartość – efekt żeńskiej nagrody). Zatem jeżeli kwestionariusze identyfikują SS z aspektami aktu fizycznego bądź relacyjnego, to tym samym mogą różnicować istotnie odpowiedzi kobiet i mężczyzn. Właściwa zatem jest taka konstrukcja kwestionariuszy, która uwzględni ewentualne preferencje związane z płcią badanych. Zasadne wydaje się zwrócenie uwagi na fakt, że zróżnicowanie SS między kobietami i mężczyznami może zmieniać się w zależności od stażu małżeńskiego czy partnerskiego. Wiele badań wskazuje, że związki partnerskie trwają krócej, stąd też dynamika odczuwanej SS przez kobiety i mężczyzn może być odmienna niż w związkach małżeńskich (Płopa, 2006; Gades i in., 2009; Grabowska, 2011). Potwierdzają te tezy badania własne dotyczące porównań satysfakcji seksualnej odczuwanej w związkach partnerskich i małżeńskich przez osoby obu płci, zaprezentowane w tabeli 11. W świetle badań KSS okazuje się, że kohabitanci odczuwają wyższy poziom satysfakcji seksualnej w porównaniu z kobietami i mężczyznami ze związków małżeńskich. Kolejne porównanie wyników sugeruje, że w związkach małżeńskich żony

odczuwają wyższy poziom bliskości w porównaniu z mężami, natomiast w związkach partnerskich tendencja jest odwrotna: wyższy poziom satysfakcji deklarują mężczyźni (pieszczoty, seks).

Tabela 11. Porównanie satysfakcji seksualnej partnerów ze związków małżeńskich i kohabitacyjnych

KSS	Żony (1) N = 443		Mężowie (2) N = 398		Kohabitancki (3) N = 179		Kohabitanci (4) N = 234		F
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	
Bliskość	19,6	5,96	18,5	6,04	20,3	5,62	26,6	5,85	1:2; 2:3; 2:4
Pieszczoty	6,6	2,28	6,4	2,41	6,8	2,46	7,6	2,06	1:4; 2:4; 3:4
Seks	6,8	2,61	6,7	2,85	7,6	2,14	8,1	2,17	1:3; 1:4; 2:3; 2:4
Wynik ogólny	33,6	10,12	31,6	10,44	34,7	9,03	36,3	9,22	1:4; 2:3; 2:4

Wiek

Inną zmienną analizowaną w badaniach był wiek, którego wzrost wiązano z obniżeniem SS (De Ryck i in., 2012). Wyższy wiek wiązał się z mniejszą częstotliwością seksualnej aktywności (Lindau, Gavriloiva, 2010), myślenia o seksie (Moyano, Sierra, 2013), zwiększonymi seksualnymi dysfunkcjami (Trompeter, Bettencourt, Barrett-Connor, 2012), występowaniem chorób przewlekłych. Ale są też badania, które wskazują na zadowolenie ze swojej seksualności partnerów starszych (Gades i in., 2009), co sugeruje, że należy brać pod uwagę różne predyktory satysfakcji seksualnej, na przykład poziom zażyłości.

Badania własne KSS potwierdzają powyższe sugestie. Dotyczyły one związku wieku (analizowanego łącznie z okresem bycia ze sobą partnerów) z poczuciem zadowolenia z relacji seksualnej z aktualnym partnerem. Stosowne dane prezentuje tabela 12. Okazało się, że wraz z wiekiem zmniejsza się satysfakcja seksualna kobiet i mężczyzn będących w związkach zarówno małżeńskich, jak i kohabitacyjnych. Tendencja ta bardziej widoczna jest w odniesieniu do mężczyzn z obu typów związków.

Tabela 12. Związek wieku i satysfakcji seksualnej kobiet i mężczyzn ze związków małżeńskich i partnerskich (wykluczających małżeństwo)

	Bliskość	Pieszczoty	Seks	Wynik ogólny
Żony (N = 167)	-,18*	-,24**	-,19**	-,21***
Mężowie (N = 190)	-,35***	-,34***	-,28***	-,39***
Kohabitancki (N = 174)	-,21**	-,15*	n.i.	-,20**
Kohabitanci (N = 180)	-,38***	-,33***	-,35***	-,43***

* $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$.

Zmienne podmiotowe

Dane z literatury przedmiotu wskazują na wiele prawidłowości dotyczących związku satysfakcji seksualnej i różnych właściwości podmiotowych. Osiąganiu większej SS u partnerów obu płci sprzyja podobieństwo osobowości (Farley, Davis, 1983), wyższy poziom poczucia własnej wartości i pozytywnej percepcji własnego ciała (Pujols, Meston, Seal, 2010), określony typ płci psychologicznej (męscy mężczyźni, kobiece kobiety, osoby androgyniczne) (Pedersen, Blekesaune, 2003). Z kolei z niższą SS wiążą się takie zmienne, jak: oglądanie pornografii (Yucel, Gassanov, 2010), podwyższony poziom depresji, lęku, stresu, drażliwości, poczucia winy za jakość relacji seksualnej, niski poziom edukacji seksualnej, brak obserwacji pozytywnych postaw seksualnych w rodzinie generacyjnej (Meston, Trapnell, 2005). Ponadto osoby wykazujące się stylem przywiązaniowym unikowym czy lękowo-ambiwalentnym wyrażały więcej problemów w doświadczaniu SS (Clymer i in., 2006; Butzer, Campbell, 2008).

Odnośnie do religijności – wyniki badań nie są jednoznaczne, w zależności od tego, jaką miarę pomiaru stosowano (częstotliwość praktyk religijnych, rodzaj wyznawanej religii) (Higgins i in., 2011). Badania dotyczące relacji między przynależnością religijną a satysfakcją seksualną prowadzą do sprzecznych wyników. Prawdopodobnie należy zwracać w badaniach większą uwagę na zależności między różnymi wskaźnikami religijności i różnymi aspektami osiąganego SS (postawy seksualne, poczucie winy związane z poziomem odkrywania się w relacji seksualnej itp.). Na przykład J.S. Woo i współpracownicy (2012) wskazywali, że religijność w połączeniu z „winą seksualną” prowadzi do spadku pożądania seksualnego.

Badania własne uwzględniające różne zmienne podmiotowe (zgodnie z danymi w literaturze) wskazują na dobrą trafność kryterialną KSS (tabela 13). W obejmujących 280 par małżeńskich badaniach zastosowano kwestionariusze: P.T. Costy i R.R. McCrae (NEO-FFI) w polskiej adaptacji B. Zawadzkiego i współpracowników (1998), Kwestionariusz Stylów Przywiązaniowych autorstwa M. Płopy (2008), Skalę Depresji (BDI) w opracowaniu polskim T. Parnowskiego i W. Jernajczyk (1977), Skalę Religijności Personalnej (SRP) w opracowaniu R. Jaworskiego (1989). Dane dotyczące wieku badanych par małżeńskich odpowiednio wynoszą: kobiety ($M = 30,7$; $SD = 7,40$); mężczyźni ($M = 32,4$; $SD = 7,69$). Przeprowadzona analiza sugeruje silniejsze związki satysfakcji seksualnej żon z ich cechami osobowości w porównaniu z mężami. Większej satysfakcji sprzyja ekstrawersja, sumiennosc, a obniża ją ugodowosc (także w przypadku mężów). Doświadczenie bezpiecznego przywiązania sprzyja osiągnięciu większej satysfakcji w małżeństwie zarówno przez żony, jak i mężów, zaś doświadczenie unikowego stylu obniża ją. Ponadto, jak wskazują dane w tabeli 11, żony z cechami depresyjnymi odczuwają obniżoną satysfakcję seksualną w relacji małżeńskiej, czego nie zauważa się w odniesieniu do ich mężów. Podobnie jak w badaniach J.A. Higginsa i współpracowników (2011) analizy własne wskazują na pozytywny związek satysfakcji seksualnej z różnymi wymiarami religijności. Silniejszy związek jest zauważalny w odniesieniu do mężczyzn.

Tabela 13. Korelacje między wynikiem ogólnym KSS a cechami podmiotowymi żon i mężów

NEO-FFI	Żony	Mężowie
Neurotyzm	n.i.	n.i.
Ekstrawersja	,33***	n.i.
Otwartość	n.i.	n.i.
Sumienność	,20**	n.i.
Ugodowość	-,29***	-,19*
Style przywiązania		
Bezpieczny	,36***	,15**
Lękowo-ambiwalentny	n.i.	n.i.
Unikowy	-,28***	-,16**
Depresja (BDI)		
Poznawczo-afektywna	-,28***	n.i.
Somatyczna	-,34***	n.i.
Wynik ogólny	-,29***	n.i.
Religijność personalna		
Wiara religijna	,17**	,18**
Moralność	n.i.	,16**
Praktyki religijne	n.i.	,14*
Self religijny	,14*	,18**
Wynik ogólny	,14*	,19***

* $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$.

Zmienne relacyjne

Zgodnie z wynikami badań przeglądowych można zauważyć, że wyższy poziom osiągniętej SS dotyczył osób, które oceniały swój związek jako wartościowy, oparty na równości, intymności, dobrej komunikacji, udzielaniu sobie wzajemnie wsparcia. Dobra komunikacja i asertywność seksualna mogą przyczynić się do większej wiedzy partnerów o swoich preferencjach, a tym samym dostarczaniu sobie wzajemnie wielu przyjemnych doznań (oraz unikaniu nieprzyjemnych) w relacji seksualnej (Henderson, Lehavot, Simoni, 2009; Dundon, Rellini, 2010; Rubin, Campbell, 2012). Skuteczna komunikacja pomiędzy partnerami (wzajemne informowanie się partnerów w zakresie swoich seksualnych pragnień i preferencji) może prowadzić do zwiększonego pobudzenia i orgazmu, a tym samym ułatwiać dążenie do bliskości i intymności. Badania wskazują, że nieumiejętność czy niezdolność otwartej komunikacji dotyczącej pragnień seksualnych jest częstą przyczyną problemów związa-

nych z osiągnięciem orgazmu w szczególności u kobiet. Wyniki sondażu dotyczącego seksualności i zmiennych małżeńskich przeprowadzonego wśród 996 Kanadyjczyków wykazało, że pozycja „dobra komunikacja seksualna” była najlepszym predyktorem satysfakcji seksualnej dla wszystkich osób z wyjątkiem mężczyzn w wieku powyżej 60 lat (Meston, Trapnell, 2005; MacNeil, Byers, 2009).

Trafność KSS sprawdzono poprzez analizę korelacyjną z danymi dwóch kwestionariuszy: Kwestionariusza Dobranego Małżeństwa (KDM-2) autorstwa M. Plopy i J. Rostowskiego (2006) i Kwestionariusza Komunikacji Małżeńskiej i Partnerskiej (KKMiP) autorstwa M. Kaźmierczak i M. Plopy (2012). W tabeli 14 zawarto analizy korelacyjne dotyczące satysfakcji ze związku i satysfakcji z życia seksualnego (182 żon i 193 mężów oraz 180 kohabitanek i 174 kohabitantów).

Tabela 14. Zadowolenie ze związku a satysfakcja seksualna badanych małżonków i kohabitantów

KDM-2		Bliskość	Pieszczoty	Seks	Wynik ogólny
Intymność	mężowie	,25***	,15*	,30***	,29***
	żony	n.i.	n.i.	,16*	n.i.
	kohabitanek	,32***	,29***	,23**	,33***
	kohabitanci	,38***	,29***	,30***	,37***
Samorealizacja	mężowie	,30***	n.i.	,24***	,28***
	żony	n.i.	,17*	n.i.	n.i.
	kohabitanek	,24***	,18*	n.i.	,21**
	kohabitanci	,28***	,14*	,22***	,26***
Podobieństwo	mężowie	,29***	,15*	,28***	,31***
	żony	n.i.	-,15*	,19**	n.i.
	kohabitanek	,28***	,23**	,19**	,28***
	kohabitanci	,34***	,28***	,27***	,34***
Rozczarowanie	mężowie	n.i.	-,14*	-,23***	-,16*
	żony	n.i.	n.i.	n.i.	n.i.
	kohabitanek	-,36***	-,29***	-,32***	-,37***
	kohabitanci	-,26***	-,22***	-,17*	-,25***
Wynik ogólny	mężowie	n.i.	n.i.	,28***	,23***
	żony	n.i.	-,15*	-,16*	n.i.
	kohabitanek	,37***	,30***	,26***	,38***
	kohabitanci	,37***	,28***	,27***	,36***

* $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$.

Analiza danych wskazuje na wiele istotnych korelacji między porównywanymi zmiennymi, co potwierdza trafność KSS. Okazało się, że w obu typach związków (małżeńskich i partnerskich) poziom odczuwanej satysfakcji seksualnej jest współzależny z poziomem odczuwanej satysfakcji ze związku. Silniejsze powiązania są

widoczne w odniesieniu do partnerów będących w związkach kohabitacyjnych. Najslabsze związki dotyczą żon, prawdopodobnie ich satysfakcja z małżeństwa w silniejszym stopniu jest warunkowana innymi zmiennymi niż relacja seksualna z partnerem. Tej prawidłowości nie można jednoznacznie odnieść do mężów.

Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej i Partnerskiej (konstruktywne angażowanie się w rozwiązywanie sytuacji problemowych, podmiotowe traktowanie partnera, rozumienie jego emocji, postaw, okazywanie sobie szacunku) umożliwia pomiar zarówno swoich kompetencji komunikacyjnych, jak i partnera. Dane dotyczące związku satysfakcji seksualnej małżonków (300 par) z wymiarami komunikacji w związku są zaprezentowane w tabeli 15.

Tabela 15. Korelacje między ocenami jakości komunikacji w związku a satysfakcją seksualną partnerów w związkach małżeńskich

KKMIP	Żony ocena siebie	Żony ocena męża	Mężowie ocena siebie	Mężowie ocena żon
Wsparcie	,25***	,22***	,23***	,21***
Zaangażowanie	,41***	,28***	,30***	,27***
Deprecjacja	n.i.	n.i.	n.i.	n.i.
Wynik ogólny	,28***	,20***	,22***	,17**

* $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$.

Analiza danych potwierdza istotny związek między odczuwaną satysfakcją seksualną a jakością relacji komunikacyjnej między żonami i mężami w związku małżeńskim. Prawidłowość ta dotyczy w podobnym stopniu obojga partnerów.

Stosowanie i normy

KSS składający się z 10 stwierdzeń może być stosowany zarówno w badaniach indywidualnych, jak i zbiorowych osób obu płci będących w związkach formalnych czy nieformalnych. Jest dobrym uzupełnieniem badań dotyczących ogólnej satysfakcji ze związku. Do zestawu stwierdzeń osoba badana ustosunkowuje się poprzez zaznaczenie wybranej pozycji na dymensji 0-5. Poszczególnym odpowiedziom przypisuje się odpowiednią wartość liczbowa: 0, 1, 2, 3, 4, 5.

Bliskość (poziom romantycznej relacji, otwartości, zwierzenia się, akceptacji zapachu, ciała) – 3, 4, 5, 6, 7, 8;

Pieszczoty (poziom odczuwanej satysfakcji z „gry wstępnej”, wzajemnego dotykania się) – 1, 2;

Seks (poziom satysfakcji ze stosunku seksualnego, osiągania orgazmu) – 9, 10.

Wynik ogólny jest sumą punktów z trzech wymiarów. Do interpretacji danych można stosować skalę stenową. Wyniki wyrażone w stenach interpretuje się jako nasilenia danej zmiennej w kierunku pożądanym bądź niepożądanym z punktu

widzenia teorii psychologicznej. W interpretacji należy szczególną uwagę kierować na wyniki wykraczające poza granicę 5-6 stena w obu kierunkach. W badaniach można uzyskać różną konstelację zmiennych, w takich wypadkach należy dokonać szczegółowej analizy, korzystając również z innych źródeł informacji. Dla pełniejszej oceny relacji w związku małżeńskim (partnerskim) zasadne jest badanie obojga partnerów. Należy zwrócić uwagę na to, w jakim wzajemnym odniesieniu do siebie znajdują się wymiary satysfakcji seksualnej, czy są zbieżne, czy też nie, który z partnerów przejawia korzystniejszy układ zmiennych z perspektywy trwałości związku i jego jakości. Dla pełniejszej diagnozy relacji między partnerami celowe jest rozszerzenie procesu diagnostycznego o inne narzędzia badawcze (diagnoza poziomu więzi, komunikacji, wartości, celów życiowych itp.). Zaprezentowane normy (aneks) opracowano na podstawie badań osób w różnym wieku, o różnym poziomie wykształcenia, z różnym stażem małżeńskim czy kohabitacyjnym, zarówno z miast, jak i wsi.

Autor ma nadzieję, że zaprezentowane narzędzie stanowi wartościowy wkład w rozwój wystandaryzowanych metod pomiaru odczuwanej satysfakcji seksualnej w konkretnym związku (małżeńskim, partnerskim). Może być przydatny zarówno w badaniach naukowych, jak i praktyce diagnostyczno-klinicznej.

Literatura cytowana

- Arrington, R., Cofrances, J., Wu, A. (2004). Questionnaires to measure sexual quality of life. *Quality of Life Research*, 13, 1643-1658.
- Beisert, M. (2010). *Psychologia zaburzeń seksualnych*. W: H. Sęk (red.), *Psychologia kliniczna* (t. 2, s. 202-221). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Butzer, B., Campbell, L. (2008). Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship satisfaction: A study of married couples. *Personal Relationships*, 15, 141-154.
- Clymer, S.R., Ray, R.E, Trepper, T.S., Pierce, K.A. (2006). The relationship among romantic attachment style, conflict resolution style and sexual satisfaction. *Journal of Couple and Relationship Therapy*, 5, 71-89.
- Davis, D., Shaver, P.R., Widaman, K.F., Vernon, M.L., Follette, W.C., Beitz, K. (2006). I can't get no satisfaction: Insecure attachment, inhibited sexual communication, and sexual dissatisfaction. *Person Relation*, 13, 465-483.
- De Ryck, I., Van Laeken, D., Nöstlinger, C., Platteau, T., Colebunders, R. (2012). Sexual satisfaction among men living with HIV in Europe. *AIDS and Behavior*, 16, 225-230.
- Del Mar Sánchez-Fuentes, M., Santos-Iglesias, P., Sierra, J.C. (2014). A systematic review of sexual satisfaction. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 14, 67-75.
- Dundon, C.M., Rellini, A.H. (2010). More than sexual function: Predictors of sexual satisfaction in a sample of women age 40-70. *Journal of Sexual Medicine*, 7, 896-904.
- Farley, F.H., Davis, S.A. (1983). Personality and sexual satisfaction in marriage. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 6, 56-62.

- Gades, N.M., Jacobson, D.J., McGree, M.E., St. Sauver, J.L., Lieber, M.M., Nehra, A., Girman, C.J., Jacobsen, S.J. (2009). Longitudinal evaluation of sexual function in a male cohort: The Olmsted county study of urinary symptoms and health status among men. *Journal of Sexual Medicine*, 6, 2455-2466.
- Grabowska, M. (2011). *Seksualność we wczesnej, średniej i późnej dorosłości. Wybrane uwarunkowania*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Henderson, A.W., Lehavot, K., Simoni, J.M. (2009). Ecological models of sexual satisfaction among lesbian/bisexual and heterosexual women. *Archives of Sexual Behavior*, 38, 50-65.
- Higgins, J.A., Mullinax, M., Trussell, J., Davidson, J.K., Moore, N.B. (2011). Sexual satisfaction and sexual health among university students in the United States. *American Journal of Public Health*, 101, 1643-1654.
- Hornowska, E. (2001). *Testy psychologiczne. Teoria i praktyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Janowski, K., Czyżkowska, A. (2013). Właściwości psychometryczne polskiej wersji skali zadowolenia z życia seksualnego dla kobiet. *Przegląd Seksuologiczny*, 9, 4, 3-10.
- Jaworski, R. (1989). *Psychologiczne korelaty religijności personalnej*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL.
- Każmierczak, M., Plopa, M. (2012). *Komunikacja w bliskich związkach. Teoria i metoda badania*. Warszawa: Wydawnictwo VIZJA PRESS & IT.
- Lawrance, K., Byers, E. (1992). Development of the interpersonal exchange model of sexual satisfaction in long term relationships. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 1, 123-128.
- Lindau, S.T., Gavrilova, N. (2010). Sex, health, and years of sexually active life gained due to good health: Evidence from two US population based cross sectional surveys of ageing. *BMJ: British Medical Journal*, 340, c810.
- MacNeil, S., Byers, E.S. (2009). Role of sexual self-disclosure in the sexual satisfaction of long-term heterosexual couples. *Journal of Sex Research*, 46, 3-14.
- McClelland, S.I. (2011). Who is the "Self" in self reports of sexual satisfaction? Research and policy implications. *Sexuality Research and Social Policy*, 8, 304-320.
- Meston, C., Trapnell, P. (2005). Development and validation of a five-factor sexual satisfaction and distress scale for women: The Sexual Satisfaction Scale for Women (SSS-W). *Journal of Sexual Medicine*, 2, 66-81.
- Moyano, N., Sierra, J.C. (2013). Relationships between personality traits and positive/negative sexual cognitions. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 13, 189-196.
- Neto, F. (2011). The Satisfaction With Sex Life Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 45 (1), 18-31.
- Nomejko, A., Dolińska-Zygmunt, G. (2014). The Sexual Satisfaction Questionnaire – psychometric properties. *Polish Journal of Applied Psychology*, 12 (3), 105-112.
- Parnowski, T., Jernajczyk, W. (1977). Inwentarz Depresji Becka w ocenie nastroju osób zdrowych i chorych na choroby afektywne (ocena pilotażowa). *Psychiatria Polska*, 11, 417-425.

- Pedersen, W., Blekesaune, M. (2003). Sexual satisfaction in young adulthood: Cohabitation, committed dating or unattached life? *Acta Sociologica*, 46, 179-193.
- Petersen, J.L., Hyde, J.S. (2010). A meta-analytic review of research on gender differences in sexuality: 1993 to 2007. *Psychological Bulletin*, 136, 21-38.
- Plopa, M. (2006). *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Plopa, M. (2008). *Kwestionariusz Stylów Przywiązaniowych*. Warszawa: Wydawnictwo VIZJA PRESS & IT.
- Pujols, Y., Meston, C.M., Seal, B.N. (2010). The association between sexual satisfaction and body image in women. *Journal of Sexual Medicine*, 7, 905-916.
- Rehman, U.S., Rellini, A.H., Fallis, E. (2011). The importance of sexual self-disclosure to sexual satisfaction and functioning in committed relationships. *Journal of Sexual Medicine*, 8, 3108-3115.
- Rostowski, J., Rostowska, T. (2014). *Małżeństwo i miłość*. Warszawa: Difin.
- Rubin, H., Campbell, L. (2012). Day-to-day changes in intimacy predict heightened relationship passion, sexual occurrence, and sexual satisfaction: A dyadic diary analysis. *Social Psychological and Personality Science*, 3, 224-231.
- Schwartz, P., Young, L. (2009). Sexual satisfaction in committed relationships. *Sexuality Research and Social Policy*, 6, 1, 1-17.
- Scott, V.C., Sandberg, J.G., Harper, J.M., Miller, R.B. (2012). The impact of depressive symptoms and health on sexual satisfaction for older couples: Implications for clinicians. *Contemporary Family Therapy*, 34, 376-390.
- Shahvari, Z., Raisi, F., Yekta, Z.P., Ebadi, A., Kazemnejad, A. (2015). Married Women's Sexual Satisfaction Questionnaire; A Developmental and Psychometric Evaluation. *Iranian Red Crescent Medical Journal*, 17 (4), e26488.
- Sprecher, S., Cate, R.M. (2004). *Sexual satisfaction and sexual expression as predictors of relationship satisfaction and stability*. W: J.H. Harvey, A. Wenzel, S. Sprecher (red.), *Handbook of sexuality in close relationships* (s. 235-256). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Stephenson, K.R., Meston, C.M. (2011). The association between sexual costs and sexual satisfaction in women: An exploration of the Interpersonal Exchange Model of Sexual Satisfaction. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 20, 1/2, 32-40.
- Trompeter, S.E., Bettencourt, R., Barrett-Connor, E. (2012). Sexual activity and satisfaction in healthy community-dwelling older women. *American Journal of Medicine*, 125, 37-43.
- What is Sexual Satisfaction? Thematic Analysis of Lay People's Definitions (PDF Download Available). Available from: https://www.researchgate.net/publication/257133593_What_is_Sexual_Satisfaction_Thematic_Analysis_of_Lay_People%27s_Definitions [accessed Dec 6, 2017].
- Woo, J.S., Morshedjian, N., Brotto, L.A., Gorzalka, B.B. (2012). Sex guilt mediates the relationship between religiosity and sexual desire in East-Asian and Euro-Canadian college-aged women. *Archives of Sexual Behavior*, 41, 1485-1495.

- Yucel, D., Gassanov, M.A. (2010). Exploring actor and partner correlates of sexual satisfaction among married couples. *Social Science Research*, 39, 725-738.
- Zawadzki, B., Strelau, J., Szczepaniak, P., Sliwińska, M. (1998). *Inwentarz Osobowości NEO-FFI Costy i McCrae*. Adaptacja polska. Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
- Zihlerl S., Masten R. (2010). Differences in predictors of sexual satisfaction and in sexual satisfaction between female and male university students in Slovenia. *Psychiatria. Danubina*, 22, 425-429.

Aneks

Normy stenowe

NORMY STENOWE DLA ŻON (N = 960)

STEN	BLISKOŚĆ	PIESZCZOTY	SEKS	WYNIK OGÓLNY	STEN
10	30	10	10	50	10
9	29	10	10	45-49	9
8	27-28	10	10	45-48	8
7	24-26	9	9	40-44	7
6	21-23	8	8	35-39	6
5	18-20	6-7	7	31-34	5
4	16-17	5	5-6	26-30	4
3	13-15	4	4	21-25	3
2	10-12	3	3	16-20	2
1	0-9	0-2	0-2	0-15	1

NORMY STENOWE DLA MEŻÓW (N = 942)

STEN	BLISKOŚĆ	PIESZCZOTY	SEKS	WYNIK OGÓLNY	STEN
10	30	10	10	50	10
9	29	10	10	49	9
8	26-28	10	10	44-48	8
7	23-25	10	9	39-43	7
6	20-22	9	8	34-38	6
5	17-19	6-8	6-7	29-33	5
4	14-16	5	5	24-28	4
3	11-13	4	4	19-23	3
2	8-10	3	2-3	14-18	2
1	0-7	0-2	0-1	0-13	1

NORMY STENOWE DLA PARTNEREK (N = 830)

STEN	BLISKOŚĆ	PIESZCZOTY	SEKS	WYNIK OGÓLNY	STEN
10	30	10	10	49-50	10
9	30	10	10	47-48	9
8	28-29	10	10	43-46	8
7	25-27	10	9	39-42	7
6	23-24	9	8	34-38	6
5	20-22	8	7	30-33	5
4	18-19	7	6	26-29	4
3	15-17	6	5	22-25	3
2	13-14	5	4	14-21	2
1	0-12	0-4	0-3	0-13	1

NORMY STENOWE DLA PARTNERÓW (N = 856)

STEN	BLISKOŚĆ	PIESZCZOTY	SEKS	WYNIK OGÓLNY	STEN
10	30	10	10	50	10
9	30	10	10	49	9
8	28-29	10	9	48	8
7	25-27	9	8	43-47	7
6	23-24	8	6-7	39-42	6
5	20-22	7	5	35-38	5
4	17-19	6	4	30-34	4
3	14-16	5	3	26-29	3
2	12-13	4	2	21-25	2
1	0-11	0-3	0-1	0-20	1

Kwestionariusz

KSS

Mieczysław Plopa

INSTRUKCJA: Kwestionariusz składa się z 10 stwierdzeń dotyczących intymnych relacji mających miejsce w bliskim związku (małżeńskim, partnerskim) dwojga osób. Proszę ocenić poziom satysfakcji, którą czerpie Pan (i) z każdej podanej aktywności. Jedne z nich dotyczą Pana (i) aktywności wobec partnerki, partnera, inne aktywności partnerki, partnera w stosunku do Pani, Pana. Proszę udzielać szczerych odpowiedzi na poszczególne twierdzenia, wybierając spośród pięciu możliwości (*odpowiednią literę zaznaczyć krzyżykiem*).

Proszę zaznaczyć „nie występuje” przy tych aktywnościach, których nie doświadcza Pani, Pan w swoim aktualnym związku (małżeńskim czy partnerskim).

Proszę pamiętać, aby wybierać tę odpowiedź, która w Pani, Pana przekonaniu jest zgodna ze stanem faktycznym Waszego związku.

	Nie występuje	Brak satysfakcji	Niska satysfakcja	Zadawalająca satysfakcja	Wysoka satysfakcja	Maksymalna satysfakcja
1. Pieszczenie przez partnera, partnerkę twoich intymnych części ciała.		a	d	c	d	e
2. Pieszczenie przez siebie ręką intymnych części ciała partnerki, partnera.		a	b	c	d	e
3. Odczuwanie zapachu twojej partnerki, twojego partnera.		a	b	c	d	e
4. Intymne rozmowy z partnerką, partnerem.		a	b	c	d	e
5. Przytulanie twojej partnerki, partnera.		a	b	c	d	e
6. Uwzględnianie we współżyciu seksualnym życzeń partnerki, partnera.		a	b	c	d	e
7. Tańczenie z partnerem, partnerką.		a	b	c	d	e
8. Uwzględnianie technik współżycia proponowanych przez partnera, partnerkę.		a	b	c	d	e
9. Stosunek seksualny z partnerką, partnerem.		a	b	c	d	e
10. Doświadczenie orgazmu podczas stosunku seksualnego z partnerką, partnerem.		a	b	c	d	e

Streszczenie. W pracy zostało przedstawione nowe narzędzie służące do pomiaru stopnia osiągniętej satysfakcji seksualnej z konkretnym partnerem. Jest to narzędzie trzyczynnikowe (bliskość, pieszczoty, seks), składające się z 10 itemów spełniające w pełni wymagania standaryzacyjne. Przedstawione zostały również normy stenowe dla kobiet i mężczyzn będących w związkach zarówno małżeńskich, jak i partnerskich.

Słowa kluczowe: satysfakcja seksualna, pomiar psychometryczny, małżeństwo, kohabitacja

Data wplynięcia: 23.08.2017

Data wplynięcia po poprawkach: 20.09.2017

Data zatwierdzenia tekstu do druku: 1.10.2017